

कोकिल क.

201608241612569625

महानगरपालिका/नगरपालिका/नगरपालिका क्षेत्रांमध्ये नागरी दलितेतर वस्ती सुधारणा योजनेची अंमलबजावणी करण्यासाठी मार्गदर्शक तत्वे

महाराष्ट्र शासन
नगर विकास विभाग,
शासन निर्णय क्रमांक : जिवायो-२०१०/प्र.क्र.२६/नवि-४
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२. दिनांक ८ फेब्रुवारी, २०११

संदर्भ:- शासन निर्णय क्र. एनयुआर-२०१०/प्र.क्र.३१७/१०/नवि-३३
दि. ८ नोव्हेंबर, २०१०

प्रस्तावना :- महानगरपालिका व नगरपालिका क्षेत्रातील वेगाने वाढणारे नागरीकरण व त्यानुषंगाने उदभवणाऱ्या नागरी समस्या, नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांना सोडविण्यासाठी व शहर सुंदर होण्यासाठी तसेच शहराच्या सुनियोजित विकासासाठी सर्व महानगरपालिका/नगरपरिषदांनी ठोस उपाययोजना करणे आवश्यक आहे. या दृष्टीने प्रयत्न होत असतांना समाजाच्या दुर्बळ घटकातील कुटुंबांचा वास्तव्य असलेल्या वस्त्यांमध्ये नागरी सोयी सुविधा उपलब्ध करून देण्याकडे विशेष लक्ष देण्याची गरज आहे. राज्यामध्ये दलित वस्तीच्या सुधारणेसाठी नागरी दलित वस्ती सुधारणा योजनेची अंमलबजावणी सुरु आहे. त्याच धर्तीवर नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थाक्षेत्रात दलितेतर वस्त्यांमध्ये सुनियोजित शहराशी सुसंगत अशा नागरी पायाभूत सुविधा उदारस्ते, पर्जन्य जलवाहिन्या, पाणीपुरवठा, मलनिःसारण, दिवाबत्ती इत्यादीची सोय आणि सामाजिक सुविधा (उदा. बालवाडी, समाज मंदिर वगैरे) या सुविधा कालबद्ध कार्यक्रम आखुन पुरविणे गरजेचे असल्याने त्यासाठी नागरी भागात दलितेतर वस्ती सुधारणा योजना सुरु करण्याची आवश्यकता शासनास भासत होती. त्यादृष्टीने राज्यातील नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील दलितेतर वस्त्यांमध्ये विकास कामांसाठी जिल्हायोजने अंतर्गत " नागरी दलितेतर वस्ती सुधारणा योजना" राबविण्यासंबंधी शासन पुढील प्रमाणे मार्गदर्शक तत्वे निश्चित करित आहे.

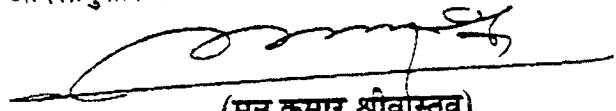
शासन निर्णय :- जिल्हा योजने अंतर्गत "नागरी दलितेतर वस्ती सुधारणा योजना" प्रत्येक शहरात राबविण्यात यावी. सदर योजनेची प्रभावी अंमलबजावणी होऊन या योजनेंतर्गत घेण्यात येणारी कामे नियोजित पद्धतीने पूर्ण करण्याच्या दृष्टीने महानगरपालिका / नगरपरिषदांनी खालील प्रमाणे कार्यवाही करावी.

नोट १/एच-३२६३[१०००-२-२०११]-१

- १) महानगरपालीका / नगरपरिषदा क्षेत्रातील नागरी दलिततेतर वस्त्यांचे सर्वेक्षण करून त्यांची यादी करण्यात यावी, तदनंतर अशा भागातील रस्ते, मोकळ्या जागा व त्या भागासाठी पुरविण्यात आलेल्या नागरी सोयी सुविधा यांची सद्यस्थिती दर्शविणारा तसेच नागरीसेवांची शासनमान्य मानके विचारात घेता आवश्यक असणाऱ्या नागरी सोयी सुविधांचा नियोजन आराखडा तयार करावा. सदर नियोजन आराखड्यात अशा वस्त्यांसाठी आवश्यक पोच रस्ता व अंतर्गत रस्ते तसेच पाणीपुरवठा, मलनिस्सारण, पर्जन्य जलाचा निचरा, घनकचरा व्यवस्थापन, पथदिवे यासारख्या पायाभूत सुविधा त्याचप्रमाणे इतर सामाजिक सुविधा जसे समाजमंदीर, प्राथमिक शाळा, अंगणवाडी इत्यादी बाबी दर्शविण्यात याव्यात.
- २) वर नमूद केलेल्याप्रमाणे प्रत्येक नागरी दलिततेतर वस्तीत नागरी पायाभूत व सामाजिक सुविधा पुरविण्यासाठी त्या विभागाच्या विकास आराखड्याशी सुसंगत असा नियोजन आराखडा (Master Plan) तयार करण्यासाठी आवश्यकता भासल्यास सुयोग्य सल्लागार नेमण्याबाबत विचार करता येईल.
- ३) सदर नियोजन आराखड्यास संबंधित महानगरपालिका/नगरपालिकेच्या सर्वसाधारण सभेने मंजूरी देणे आवश्यक राहिल.
- ४) प्रत्येक नागरी दलिततेतर वस्ती मध्ये विकास कामे हाती घेताना त्या वस्तीच्या नियोजन आराखड्यानुसारच आवश्यक कामांचा विचार करण्यात यावा.
- ५) सदर नियोजन आराखड्यानुसार पार पाडवयाच्या रस्ते, गटारे, पाणीपुरवठा इत्यादी विषयक कामांचे अंदाजपत्रक व आराखडे संबंधित अभियंत्यांकडून तयार करून घ्यावेत. तसेच ते सक्षम तांत्रिक अधिकाऱ्यांकडून मंजूर करून घ्यावेत.
- ६) नियोजन आराखड्यातील कामे राबविताना पाणीपुरवठा व मलनिस्सारणाची कामे प्राथम्याने हाती घेण्यात यावीत. रस्त्याची कामे घेताना पर्जन्य जल व्यवस्थापनाचा तसेच पथ दिव्यांचाही विचार करण्यात यावा.
- ७) काम सुरु करण्यापूर्वी तेथील परिसराची छायाचित्रे घेण्यात यावीत व काम पूर्ण झाल्यानंतरही तेथील परिसराची सुधारित छायाचित्रे घेण्यात यावीत. जेणेकरून त्या परिसरामध्ये पुरविण्यात आलेल्या सुविधांचे दृश्य परिणाम दिसून येतील. तसेच सदर ठिकाणी संबंधित काम नागरी दलिततेतर वस्ती सुधारणा योजनेमधून घेतले असल्याचा फलक लावण्यात यावा.
- ८) वरीलबाबींचो परिपूर्ण पूर्तता करून महाराष्ट्रातील नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या कार्य क्षेत्रात नागरी पायाभूत व सामाजिक सुविधा निर्माण करणे व त्यांच्या बळकटीकरणासाठी महाराष्ट्र सुवर्ण जयंती नगरोत्थान अभियान (जिल्हास्तर) राबविण्याबाबत निर्गमित करण्यात आलेला संदर्भाधिन शासन निर्णय क्र.एनयुआर-२०१०/ प्र.क्र.३१७/१०/नवि-३३/ दि. ८ नोव्हेंबर, २०१० या मधील मार्गदर्शक तत्वे व त्यामध्ये नमूद करण्यात आलेल्या कार्यपद्धतीस अनुसरून जिल्हायोजने अंतर्गत नागरी दलिततेतर वस्ती सुधारणा योजनेकरिता उपलब्ध करण्यात येणाऱ्या निधोतून जिल्ह्यातील महानगरपालिका /नगरपालिका /नगरपंचायतीच्याक्षेत्रात नागरी दलिततेतर वस्त्यांमध्ये नागरी पायाभूत सुविधांचा व सामाजिक सुविधांचा विकास करण्यात यावा. परंतु सदर योजना १००% अनुदान स्वरूपाची असल्याने सदर योजनेसाठी संदर्भाधिन शासन निर्णयातील परिच्छेद क्र.३ मधील बाब क्र.१(४) व परिच्छेद क्र.४ मधील वित्तीय आकृतीबंध लागू होणार नाहीत.

- ९) नागरी दलितेतर वस्ती सुधारण योजनेकरिता संबंधीत जिल्हा नियोजन मंडळाने जिल्ह्यातील नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांची संख्या व त्यांनी सदर आर्थिक वर्षात प्रस्तावित केलेली कामे विचारात घेऊन वार्षिक योजने अंतर्गत निधीची तरतुद करावी.
- १०) जेव्हा जिल्ह्यातील एकूण नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांपैकी काही नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थानी परिपूर्ण प्रस्ताव विहित मुदतीत जिल्हाधिका-यांकडे सादर न केल्याने अथवा मागील वर्षातील निधीची उपयोगिता प्रमाणपत्र सादर केली नसल्यास जिल्ह्यासाठी उपलब्ध असलेली तरतुद आर्थिक वर्षाअखेर शिल्लक राहत असेल, अशा परिस्थिती मध्ये एखाद्या नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थेसाठी करण्यात आलेली तरतुद जिल्ह्यातील इतर नागरी स्थानिक स्वराज्य संस्थेतील दलितेतर वस्त्यांमधील जनतेला सोई सुविधा देण्याकरिता वापरता येईल.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(मनु कुमार श्रीवास्तव)

प्रधान सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव
 मा. राज्यमंत्री (नवि) यांचे खाजगी सचिव
 मा. मुख्यसचिव, महाराष्ट्र शासन मंत्रालय, मुंबई
 अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव सर्व मंत्रालयीन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
 प्रधान सचिव, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई
 प्रधान सचिव, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई
 प्रधान सचिव, (नवि-१) नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
 महालेखाकार (लेखा व अनुज्ञेयता)- १. मुंबई
 महालेखाकार (लेखा व अनुज्ञेयता)- २. नागपूर
 संचालक, लेखा व कोषागारे, मुंबई
 अधिदान व लेखा अधिकारी, (फोट) मुंबई
 व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र अरबन इन्फ्रास्ट्रक्चर फंड ट्रस्टी कंपनी लि.
 सर्व विभागीय आयुक्त
 सर्व जिल्हाधिकारी,
 संचालक नगर रचना, पुणे
 आयुक्त व संचालक नगरपरिषद प्रशासन संचालनालय, वरळी, मुंबई
 सर्व मुख्यधिकारी
 निवड नस्ती (नवि-४)